

**ЧУДОМИР
ИКОНИТЕ В ХРАМА „СВ.
БОГОРОДИЦА“**

chitanka.info

Западноевропейският ренесанс начена почти в момента, когато балканските народи окончателно сразени паднаха под тежкото турско робство. Средновековието в Италия се свърши в началото на XIV век, а в България трая почти до края на XVIII век. Едва след изтощителните и несполучливи войни на турците, след гръцките въстания и след въвеждане на редовна турска армия българското племе почна да се събужда от дълбокия си сън и да закрепва икономически и духовно. В мрачните манастирски килии на Атон бяха останали искрици от изкуство, които бързо пламнаха разнасяни от будни монаси. Така се родиха трите живописни школи: Дебърската, типична с употреблението на животни и сцени из светския живот и исторически композиции из вехтия и новия завет. Тя беше повече под западно влияние и си служеше със стила барок. Самоковската школа се отличаваше с по-изтънчен вкус и школовка и преплиташе в своите композиции лозови клончета, рози и др. цветя, и се ограничаваше да употребява фигура. Често си служеше с образи на зверове (чудовища). Третата живописна и резбарска школа беше Тревненската. Родоначалникът ѝ е също калугер от Света гора. Тя създава впоследствие два рода зографи и марангози: Витановци и Захариевци, и се развива така, че някои нейни представители, като напр. поп Койо Витанов е изнасял и продавал икони и владишки тронове чак в Одеса. Поп Койо е бил посетен и от историка Каниц, който е останал изненадан от неговата сърчност и тая на неговите синове.

От около 60-тых стари икони, които се намират в църквата „Св. Богородица“, за щастие, има такива, писани от представители на двата тревненски рода. Учител на първия наш живописец Петьо Ганин (1839–1913) е пък дебралията Уста Антон Станишев. Поп Павел и поп Никола от Шипка, които са изписали Габровския Соколски манастир в 1862 год., са учили също при дебралии.

През епохата на кърджалийските и даалийски зулуми (1792–1806), а най-вече през Освободителната война църквите в околията са били опожарявани или преобръщани на конюшни и складове, а иконите — страшно поругани, с избодени очи и голяма част унищожени. Затова малкото запазени такива за нас са скъпи реликви, които свято трябва да пазим. Такива има в старата църква „Св. Параскева“ в с. Енина, писани от Симеон Зограф от Трявна, 1814 г., в

Мъглижкия манастир — от Иван Кънчев от Трявна, 1834 год., в църквите в с. Турия, Оряхово, Долно Сахране и пр.

Като най-стар тип икони от колекцията, която се пази в „Св. Богородица“, датиращи преди 1834 година, когато е строена сегашната църква със златни фонове, с гръцки надписи и със строго стилизирани коси и бради на светиите, работени върху солидно дъбово дърво, пострадало доста от времето и червеите, изглеждат големите такива на св. Спиридон и св. Атанасий и по-малките две — на св. св. Никола и Харалампия. Те са без подпис и дата. След тях идат иконите на Кръстя Захариев от Трявна — „Св. Пахомий Велики“, 90/60 см., подарена от мутафчийския руфет (еснаф), „Св. Троица“, 78/100 см, „Св. пророк Данаил“ с надпис: „Молбу рабу Божию Хаджи Диму, а отдолу — рука Кръстю Захария от Трявна.“ Тя е 68/105 см и е сравнително по-добре запазена. От същия автор по всичко личи да е и „Възнесение Христово“, която носи дата 1826 година и е подарена от бояджийския еснаф, но не носи подписа на автора. Тя е 73/104 см.

Освен тях прави впечатление иконата на Христа, работена през 1842 год. от Папа Йоан от Разград. Тя е оградена с рамка в стил барок и стилизирани рози с размери 78/120 см. От този непознат за мене иконописец трябва да са и иконите на св. Йона Предтеча, „Успение св. Богородица“ и „Св. Троица“. Те не са подписани. Само на св. Йоана Предтеча е написана същата 1842 година.

Друга интересна икона е „Въвеждането в храма на св. Богородица“ с дата 1834 година и е подарена вероятно от някой Ив. Нейков, името на когото е написано с мастило на гърба.

От малкия формат икони прави впечатление тази на св. мученик Трифон, на която личи следният надпис „За вечно възпоминание приложи сия икона Енчу Петков“, а над него едва се чете началото на една дума, която започва с „фуче...“ Св. Трифон е с великолепно изработено лице и лошо рисувани ръце.

На гърба на друга малка икона, изобразяваща св. Неделя и св. Параскева, личи годината 1825, 5 декември, а на друга — „Представление св. ап. евангелиста Йоана Богослова“ — с мастило е написана годината 1829.

Останалите, които повечето са малък формат, са твърде много пострадали и не носят никакъв подпис.

Трябва да отбележим тук, че три икони е взел Св. Синод и сега се намират в специално уредения при него църковен музей. Не се съмняваме, че те са били едни от най-интересните в художествено и историческо отношение.

Хубавият иконостас на църквата е работен късно, през 1895 година, от Васил Аврамов от с. Усой, Дебърско, когато църковното настоятелство се е състояло от председател, свещ Т. Близнаков, и членове: Никола Клисуров, Стойно Колев, Ст. Г. Сапунов, Хр. Петров и Тодор Кротошев. За него е платено 4000 лв.

През 1896 година пък чрез търговската къща В. Рашев в Одеса са били поръчани на художника В. А. Морозов сегашните нови икони, но поради болест този художник не е можал да изпълни поръчката и с нея се нагърбва художникът от Миланската кралска академия М. А. Бургсер. Той изработва първом 10 големи икони за цена 848,25 рубли. През 1898 г. изпраща 16 малки за 632 рубли, а през 1899 г. — останалите 15 малки икони за 567,50 рубли. Иконите на Бургсера са с високи художествени качества, работа са на солидно школуван и надарен художник и са гордост за храма. „Св. Богородица“.

Старите икони са натрупани в горното отделение на църквата из нишите и по земята и са осъдени на развала. Разумно би било управлението на църквата да поиска разрешение от Св. Синод и да ги подари на музея при дружина „Искра“, където сега, когато той разполага с три големи специални зали, те биха могли да бъдат подредени в специален отдел, почистени, подлепени и съхранени за вечни времена.

(Из юбилейната книга на църквата)

(Публикуван във в. „Казанлъшка искра“, XI, бр. 245 от 31.X.1934 г.)

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.